صبورالله سیاسنگ
پښتو ژباړه: رحمت آریا ۲۰۲۳ اکتوبر
۲۰۲۴/۰۲/۲۸

د (میر اکبر خیبر)
د قتل پلټنه
۴۴ برخه

په پام کې ده چې په ۲۰۲۴ز کال کې د میر اکبر خیبر د قتل د پلټنې په هکله دوهم ټوک ولیکل سي. له دې کبله له ټولو ښاغلو لوستونکو په ځانګړې توګه د افغانستان د خلق ډیموکراتیک ګوند له لوړ پوړو او ټیټ پوړو غړو او عیني شهودو څخه هیله کېږي چې که د افغانستان د تأریخ د یوهٔ ناسپړل سوي باب په هکله کره او ناویل سوي دقیق معلومات په لاس کې لري نو یا دې له ما سره او یا دې له لیکوال ښاغلي ډاکټر صبورالله سیاسنګ سره د برېښنالیک د پتو له لارې اړیکه ونیسي او دغه تشه دې ډکه کړي. مه پرېږدئ چې تأریخ په راتلونکي کې تحریف سي.
په درنښت

د معلوماتو راټولونکی — صبورالله سـیاسـنګ
برېښنا لیک پته: siasang@yahoo.com
پښتو ژباړه: رحمت آریا - اکتوبر ۲۰۲۳
د برېښنا لیک پته: RahmatArya@Rogers.com

میر اکبر د وزیر اکبر خان په روغتون کې د ستوني د تانسلونو د عملیات لپاره بستري سو او ددهٔ په وینا، د ببرک پلویان به هره ورځ او کله ناکله به په تکرار، لیدلو ته ئې راتلل او په دې سره ئې تره کي او پلویانو ته به ئې پیام لېږهٔ چې میر اکبر د انشعاب په جناح کې له دوی سره دی او صفوفو ته به ئې پیام استاوهٔ چې د میر اکبر اصلي ځای دلته دی. او د تره کي پروړاندې دې خپل دریځ اعلان کړي.
یوه د جمعې ورځ وه چې میر اکبر زموږ کور ته راغی، یو شمېر نور دوستان هم ول. موږ په خبرو اترو بوخت وو چې زموږ د کور دروازه وټکول سوه. دروازه مي خلاصه کړه، ګورم چې عطا محمد شیرزی- مشهور په یاور صاحب- د سپه سالار د یاورانو له منځه یو یاور - راغلی دی. له سلام علیک وروسته ئې وپوښتل چې: میر اکبر دلته دی؟ زه ئې د پوښتـنې لپاره «روغتون ته – ژ» ورغلی وم راته ئې وویل چې دلته دی. مثبت ځواب مې ورکړ. وئـي ویل: هغهٔ ته وواياست چې یو ځل دباندي راووځي. لاړم او میر اکبر ته مي دا خبره وکړه. میر اکبر ژر پورته سو، ولاړ او له شیرزي سره په خبرو بوخت سو. ما د هغوی خبرې وانهٔ ورېدلې خو په پای کې ئې راته وویل: مدیر صاحب او نورو دوستانو ته زما له پلوه خدای په اماني وواياست. د یوهٔ عاجل کار لپاره باید له شیرزي صاحب سره لاړم سم. (زما پلار ئې د «مدیر صاحب» په نوم یاداوهٔ).
بله اونۍ ئې لیدلو ته ورغلم، له هغهٔ څخه مي پوښتنه وکړه: هغه ورځ مو له شیرزي سره چېرې تشریف یووړ؟ وئـي ویل: تره کي، شیرزی رالېږلی وو چې راته ووايي چې زه باید ورسره وګورم. کله چې د تره کي کورته ننوتلم، ځرګنده وه چې ما ته سترګې پر لاره دی، له دې کبله ئې مخ عطا محمد خان ته کړ او وئـي ویل: شیرزی صاحب! کور مو ودان! کولای سئ لاړ سئ. له شیرزي مي وپوښتل: کوم عاجل کار لرئ؟ وئـي ویل: نـه نن د جمعي ورځ ده. کوم خاص کار نـهٔ لرم. کله چې ما د شیرزي ځواب واورېد او ومي لیدل چې د تره کي هم ورته پام دی، نو ومي ویل: زه وړاندیز کوم چې شیرزی صاحب زموږ دواړو دوست دی ښه به دا وي چې دی هم زموږ تر څنګ وي. تره کي مخالفت ونـهٔ کړ. کښیناستو او خبرې مو وکړې.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزي بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکي په ځیر و لولئ

لومړی مې سترګې د کوټې پر دیوال یوهٔ کاغذ باندې ولګېدلې چې څو قطعې عکسونه ئې ورباندې موښلي ول. له تره کې مې پوښتنه وکړه: دوی ستاسو د مرکزي کمیټې غړي دي؟ تره کي تأیید کړه. ما ورته وویل: ددوی اکثریت زه پېژنم خو یو لړ شمېر مخونه مې ونهٔ پېژندل. هغهٔ په خندا راته وویل: تاسو زه خوشې کړم، ماته همدا ملګري پاتې سول. په خندا مې ورڅخه پوښتنه وکړه: ما تاسو خوشې کړئ یا تهٔ وې چې موږ دې خوشې کړو؟
له مقدمې وروسته، تره کي د دې لیدنې اصلي موضوع مطرح کړه. له تاسو هیله کوم چې له ما سره مرسته وکړئ چې اوسنی وضعیت پای ومومي او ملګري یو ځل بیا سره متحد سي. ما پوښتنه وکړه:تاسو خو متحد واست، سبب څه وو چې دا وضع رامنځته سوه؟ تره کي مستقیم ځواب ورنهٔ کړ، خو د خپلې اندېښنې په ښودلو سره ئې وویل: دا خبره به پرېږدو چې څنګه دغې وضعې ته راورسېدو، اوس زه په خپله په سخت وضعیت کې یم. د تره کي دقیق کلمات دا ول: " زه د سریښو په ډنډ کې بند پاتې یم. راسره مرسته وکړئ چې له دې ډنډ څخه ووځم." ومې پوښتل چې: له دې ډنډ څخه د راوتلو لپاره، مقابل لوري ته ستا وړاندیز څه دی؟ په ځواب کې ئې راته وویل: ما ته یو ساده اکثریت راکړئ. د مرکزي کمیټې ټول کارونه تاسو ته پرېږدم. تاسو ئې په خپله مخته یوسئ. پوښتنه مې وکړه: اوس چې ستاسو تر منځ متقابل اعتماد له منځه تللی دی، تاسو کوم ضمانت راکولی سئ چې له دې اکثریت څخه دې یو ځل بیا د اقلیت پر وړاندې ناوړه ګټه وانخیستل سي؟ تره کي وویل: پر ما باور ولرئ.
ما ولید چې تره کی سره د حل داسې لاره نهٔ سته چې د ستونزې حل دې ورباندې وکړي. هغه یوازې غواړې د ملګرو په منځ کې زما له دریځ څخه ګټه واخلي او پرته له دې چې مقابل لور ته د منلو وړ کومه ژمنه وکړي غواړي ځان ته یو «اصولي» اکثریت جوړ کړي. نور پوه سوم چې تره کی له دې پورته کومه بله خبره د ویلو لپاره نهٔ لري نو زه هم چوپ پاتې سوم. تره کي زما د قانع کولو لپاره خپله وروستۍ خبره د کوټې چت ته د ګوتې په نیولو وکړه: ددغهٔ ځراغ په شان به پرتاسو رڼایي خپروم او تاسو به زما تر رڼا لاندې د ګوند چارې پر مخ وړئ.
ددغو خبرو اترو د پای ته رسولو لپاره مې خپل لاس د علاء الدین سیمې یعنی د شوروي سفارت ته ونیو او پوښتنه مې وکړه: ستا دغه دوستان به له تاسو څخه د اوسنۍ وضعې په هکله خوابدي نهٔ سي؟ تره کي عجیب ځواب راکړ: د هغو په کونه مې داسې میوګې منډلي چې له ما ځان نهٔ سي خلاصولی. کله چې د تره کي له کوره راووتلم، په دې فکر کې سوم چې ښه سو چې یو شاهد زموږ تر منځ وو، ځکه نهٔ زه او نهٔ تره کی دا مجال لرو چې هغه خبرې تبلیغ کړو چې زموږ تر منځ وسوې.
د تره کي له کوره له وتلو وروسته شیرزي د لارې په اوږدو کې راته وویل: که ما د تره کي خبرې او وړاندیزونه په خپلو غوږونو نهٔ ول اورېدلي، نو ما به په سختۍ باور کړی وای چې تره کی تر دې حده نامعقول سړی دی.
له میر اکبر څخه مې پوښتنه وکړه: ستاسو په نظر د «سریښو ډنډ» چېرې دی؟ مطمئناً د شوروي سفارت ښکاري. میر اکبر راته په ځواب کې وویل: سلیم عقل حکم کوي چې پر کورني فکتور تمرکز وکړو. د میر اکبر له ځوابه زما اخیستنه او جاج دا وو چې پر تره کي باندې فشار باید د دولت د خاصو مقاماتو له پلوه وي.
ما هېڅکله د میر اکبر له خولې نهٔ دي اورېدلي چې تره کي دې د جاسوس، قبیله پال یا د سیاست په مبادیو کې دې د بې سواده په نوم یاد کړی وي. یوازې یو ځل مې د صمد ازهر په حضور کې د میر اکبر له خولې واورېدل چې وئې ویل: تره کي له مارکسیزم څخه یوازې دومره پوهېږي چې induce وایي "ټیټه او پورته طبقه" ؛ او د اصولو د بدیهیأتو په مبانیو چې نور کسان هم ورباندې پوهېږي دی له نورو شیانو خبر نهٔ دی. البته چې ببرک او د هغهٔ د کړۍ شاو خوا ته نېږدې کسانو د تره کي پر ضد دغه تورونه ډېر یادول.
میر اکبر مهذبه ژبه درلودله، هغهٔ ان خپلو تر ټولو بدو دښمنانو ته هم ښکنځلې نهٔ کولې. که پر چا ئې نیوکله کوله نو مخامخ ئې په سپینه ورته ویل، له دې کبله تره کي سره له مخامخ خبرو پرته ئې هېڅکله د ــ ګوندي تشکیلاتو د بیا وحدت د رامنځته کولو ــ اصلي مفکوره له پامه نهٔ غورځوله. تره کي هم د وخت په تېرېدلو سره درک کړه چې میر اکبر له نورو څخه له هره اړخه توپیر لري.
کارمل د ګوند د بیا وحدت په درشل کې هڅه وکړه چې وحدت رد کړي، خو کله چې مجبور سو او د شورویانو له پلوه ورباندې فشار راغی بیا ئې بل تدبیر پر لاره واچاوهٔ: د خپلو موخو د تر سره کولو لپاره باید میر اکبر له ځان سره همغږی کړي: " وه وروره! فکر وکړه چې بیا تېروتنه ونهٔ کړو. له خلقیانو سره په وحدت کې څه شی نهٔ جوړېږي."
میر اکبر په ځواب کې ورته وویل: زموږ سیاسي او ګوندي ژوند په بیا وحدت کې پای نهٔ مومي، بلکه د ګوند د ټولو غړیو او د یوهٔ هېواد هیلې او د یوهٔ مخکښ ګوند هیلې ترسره کېږي. تهٔ ځوان ئې، کېدای سي تهٔ د احتیاطي رهبر په توګه وساتل سې. خو په دې لاره کې زه له تا سره نهٔ همغږی کېږم.
له دې نهیلۍ وروسته ببرک په دې فکر کې سو چې د راتلونکي متحد ګوند مشرتابهٔ د میر اکبر له شتون څخه پاک کړي، له دې کبله میر اکبر ئې د وحدت په مذاکراتو کې د پرچمیانو له هیأت څخه په بشپړ ډول ګوښه کړ. پلمه دا وه چې تره کی له میر اکبر سره خبرو ته چمتو نهٔ دی. د وخت له مکررو ضیاع کولو وروسته، تره کي، نور احمد نور

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

ته چې په خبرو اترو کې د پرچمیانو د هیأت غړی وو، وویل: زه د "دوستانو" تر فشار لاندې یم، خو کارمل د لیدنو کتنو فواصل ډېروي او دې ته نـهٔ دی چمتو چې کار ژر پای ته ورسوي. له دې چې دوستانو د مذاکراتو په محرمیت او چټکتیا ټینګار درلود، نو له دې کبله ئـې له نور «احمد نور» څخه د مرستې غوښتنه وکړه.

نور «احمد نور»،کارمل وګواښـهٔ، او ورته ئې وویل: که له تره کي سره له تعلل څخه کار واخلې، نو زه د نورو ملګرو په مشوره له تره کي سره مخامخ د وحدت خبرې اترې یوې پایلې ته رسوم. په دې وخت کې ول چې کارمل جدي ناستې پېل کړې خو په راتلونکي مشرتابـهٔ کې ئـې خیبر ګوښي کړ. میر اکبر هغو کسانو ته چې دی ئې په راتلونکي مشرتابـهٔ کې د غړیتوب مستحق ګانـهٔ، ویل: زما موخه هېڅکله د کوم دولتي یا ګوندي مقام تر لاسه کول نـهٔ وه او نـهٔ ده. ما د وحدت د معطل کولو لپاره پلمه مـهٔ ګرځوئ. زه د ګوند په ازمایښتي غړیتوب هم قانع کېږم، په دې شرط چې تاسو وحدت رامنځته کړئ.

خیبر په خپلې دې خبرې کې صادق وو، ځکه په دغو میاشتو کې ان د هغـهٔ د ترور کېدلو تر وخته پورې ما د هغـهٔ له خولې یو ځل کومه ګیله، شکایت یا نارضایتي نـهٔ ده اورېدلې. او نـهٔ مې د هغـهٔ په څېرې او چارچلند کې داسې کوم شی احساس کړل. برعکس، د هغـهٔ په وجود کې د راتلونکي لپاره شور او شوق او خوش بیني احساس کـېدله.

تره کي د وخت په تـېرېدلو سره د خیبر دا دریځ درک کړ او تر دې حده وړاندې لاړ چې تصمیم ئې ونیوهٔ د یوې طرحې په ترڅ کې ئـې په سیاسي بیرو کې په دې توګه شامل کړي چې نـهٔ خلقي او نـهٔ پرچمي کوم اعتراض وکولی سي او په دې توګه مشرتابـهٔ به لا نور کارنده او اغـېزمن سي، خو وار له واره تـېر وو، ډېره ناوخته سوې وه.

سیاسنګ: خیبر او امین؟

زیارمل: میر اکبر د امین په هکله مساعد نظر نـهٔ درلود. هېڅکله ئې په امین اعتماد نـهٔ کاوهٔ، ځکه چې امین ئې د یوهٔ سیاسي ماجرا پال په توګه ګانـهٔ. ددې برخې د لا روښانولو لپاره ستاسو پاملرنه هغـهٔ لیک ته را اړوم چې سرور یورش ما ته د ۲۰۰۱ز کال د فبرورۍ د میاشتې په شپږمې نـېـټې له نیویورک څخه رالېږلی دی.

د ۱۹۷۸ز کال د جنورۍ د میاشتې په لومړۍ نـېـټې د ګوند د بنسټ اېښودلو کلیزه په داسې حال کې جوړه سوه چې واحده مرکزي کمیټه په دوه وو برخو ویشل سوې وه. دوی په دوه وو بېلابېلو ځایونو کې غونډه جوړه کړه. یوه برخه ئې په مکروریانو کې د وکیل په کور کې راټوله سوه. په دې غونډې کې استاد خیبر، وکیل، امین، تهذیب او نورو ګډون کړی وو. له ډوډۍ او څښاک وروسته، سیاسي بحثونه پېل سول. جدي خبرې د استاد خیبر وې چې له څو دقیقو وروسته د خیبر او امین تر منځ په لفظي شخړو واوښتلې.

خیبر د ملي او نړۍ والې اوضاع له لنډې شننې وروسته، پر ګوندي وحدت ټینګار وکړ او له ټولو حاضرینو ئې وغوښتل چې په هره بیعه چې وي تشکیلاتي وحدت دې وساتي. خیبر پرته له دې چې د چا نوم واخلي زیاته کړه: په خواشینۍ چې د مرکزي کمیټې په سطحې کسان هم سته چې له وحدت سره مخالفت ښکاره کوي. په همدې دلیل ده چې لا تر اوسه په یو شمېر برخو کې تشکیلاتي وحدت نـهٔ دی بشپړ سوی. (موخه ئې د ګوند نظامي برخه وه) دا خبره د امین په مزاج ښه ونـهٔ لګېدله. امین د نورو خبرو په ترڅ کې وویل: ملګرو! دا چې دا وحدت مهم دی یا نـهٔ دی، دا بېله خبره ده خو تاسو ته په ډاډ وایم چې که د ګوند د وحدت څرنګوالی یوې خوا ته کښېږدو، په نېږدې راتلونکي کې انقلاب له ما څخه وغواړئ. استاد خیبر په غضب او جدیت له امین څخه پوښتنـه وکړه! ملګری امین! تاسو څوک یاست چې موږ دې انقلاب له تاسو وغواړو؟ بیا ئـې د خپل مخکیني استدلال پر دوام وویل: موږ او تاسو په دې مُعتقد یو چې انقلاب ولسونه او پرګنې ترسره کوي. د یوهٔ مخکښ ګوند په توګه زموږ او ستاسو ونډه به دا وي چې د ولسي انقلاب رهبري وکړو او هغـهٔ ته تګ لورې ورکړو. د ملګري امین خبرې خطرناک بدعت دی او له دغو خبرو څخه د ماجرا غوښتـنې بوی راپورته کـېږي، ماجرا غوښتـنه ډېـر خطیر عواقب لري.

استاد خیبر د خپلو خبرو په پای کې امین یو ځل بیا تر شدیدو نیوکو لاندې ونیوهٔ. متقابلاً، امین د خیبر خبرې، کتابي خبرې وبللې او وئـې ویل: که د کتاب په هیلې کښېنو، نو انقلاب به هېڅکله په سترګو ونـهٔ وینو. غونډه پای ته ورسـېده او د ټولو د خولو خوند ئـې بد کړ. تره کي او کارمل او د دواړو جناح ګانو مشرتابـهٔ، د امین نظر ومانـهٔ. په دې منځ کې میر اکبر یوازې یوه استثناء وه چې د ژوند تر پایه له توقع او ډار پرته د خپلې خبرې مدافع پاتې سو او په دې لاره کې ئـې خپل سر له لاسه ورکړ.

که څه هم په خپله میر اکبر ماته دا قصه کړې وه خو ما د هماغې غونډې په هکله په سویس کې له وکیل څخه پوښتـنه وکړه. وکیل هم ټولې خبرې یو په یو تأیـید کړې او زیاته ئـې کړه: غونډه زموږ په کور کې وه. زه د امین څنګ ته ناست وم اوپه پای کې ما په خپلو غوږونو واورېدل چې امین، خیبر ته وویل: " وئـې وهم ستاسو په ګوند کې...! "

سیاسنګ: خیبر او د علي احمد خرم مرګ

زیارمل: کله چې پولیسو د قاتل نوم مرجان اعلان کړ، څرګنده سوه چې د ډیموکراتیک ګوند غړی دی او نوم ئـې د ګوند د هغو غړو په لیست کې دی چې له وحدت وروسته د امین له لوري ګوند ته جذب سوی وو. د کندز د ولایتي

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

کميټې د منشي نظام الدين تهذيب له لوري په يوۀ ليک کې چې له وحدت وروسته مرکز ته راورسېد په څرګنده ليکل سوي ول: يوه اونۍ کېږي چې «د ګوند غړي» ملګري مرجان کابل ته د تګ اجازه اخيستې خو تر اوسه نـۀ دی راغلی.
ميـر اکبر راته وويل: امين ناپاکه لمن لري. ډارېږم چې ددغـۀ قـتـل تور زموږ په ګوند ونـۀ لګـېږي. هغـۀ خپله دغه انديښنه تره کې ته هم افاده کړې وه. تره کي په ځواب کي ورته ويلي ول: خطر اوس زموږ له سره تېـر سوی دی او نـۀ سي کېدای چې له دې اړخه دې کوم ګواښ زموږ ګوند ته متوجه سي. (مرجان پوليسو ته په لومړنيو تحقيقاتو کې ځان « د افغانستان د خلق ډيموکراتيک ګوند » معرفي کړی وو؛ خو د تره کي د خوش بينی او د هغـۀ د اطمينان سرچينه راته روښانه نـۀ ده. معلوماتي چينل شورويان ول.)
کله ناکله زما پام دې ټکي ته اوښت چې يو شمېـر خلقيان لکه عبدالمحمد درمانګر، پوهاند محمود سوما او نيازمحمد مومند – هماغه چې وروسته ئـې له شهنواز تـني سره پاکستان ته تېښته وکړه – د مير اکبر لـيـدلو ته راتلل. يو شمېـر به ئـې په خپله مير اکبر راته ويل.
د خرم ترور يوه ناقصه طرحه سوې پروژه وه چې بالاخره د مير اکبر په ترور ئـې ربښتيايـينـه/ تحقق وموندله: زه فکر کوم چې لومړنۍ طرحه داسې وه: داؤود به د افغانستان د خلق ډيموکراتيک ګوند د خرم په تروروللو تورن کړي، او په دې سره به د ګوند د مشرانو او د ګوندي فعالينو د نيولو لړۍ پيل کړي. ګوند به د پلان د طراح يا د طراحانو د پلان پربنسټ غبرګون ښکاره کړي، خو داسې ونـۀ سول. داؤود نـۀ يوازې دا چې د خرم په جنازې کې ګډون وکړ بلکه ددې پېښې مسؤول ئـې باندني ځواکونه او د افغانستان د پرمختګ دښمنان وبلل – نـۀ د افغانستان ډيموکراتيک ګوند.

نور بيا

له ما سره بله نښه داده: کله چې...

يادونه: قدرمنو لوستونکو! دا هم د ښاغلی رحمت آريا د آرشيف [لينک]

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ